

MA-186

Somogyi néprajzi Múzeum
Néprajzi adattár

Gyűjtő: Dr. Habs László

Gyűjtés ideje: 1954

Tautalau: Monograpfia

24 lap, 2 tábla

Toldrány mutatás, Somogyfaluson
Bartók, XXXIII

Iratgyűjtő

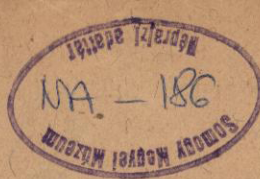
**MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT**

KISKUNHALASI GYÁRA

Leválasztás

Ár: az egység. ár. 202. forint alatt

III/23/1

202-

Somogyásámsón község
MONOGRÁFIÁJA.

Eredeti oklevelek, forrásmunkák és a nép
hagyomány alapján írta és összeállította:
Dr. Szabó László tanár
a somogyásámsóni áll. ált. iskola nevelője

Somogyvármén község története messze évszázadokra nyúlik vissza. Multját homály takarja, mert a 400 év előtti török háborúk a történeti okmányok legnagyobb részét és a középkori építészeti emlékeket; várakat, templomokat, házakat mind megsemmisítették.

Somogyvármén, /régén csak Vármén/ hogy az Árpádkorban létezett azt a Magyar Országos Levéltárban és a veszprémi káptalani levéltárban őrzött eredeti okmányok okiratok világosan igazolják, a község ősi hagyományai pedig bizonyítják.

A középkori oklevelék szűkszavú adataiból és a falu hagyányaiból csak hézagos falu-történetet tudunk összeállítani.

A jelenlegi Somogyvármén mintegy 4 km hosszúságu, egyetlen fő utcából és kettő - pár házból álló - mellékutcaiból áll. Ezen a területen a középkorban négy falu húzódott meg. Ennek a négy elpusztult falunak a határa alkotja a mai Somogyvármén területét. Az elpusztult községek: Vármén, Böki, Nagy-Maróth és Kis-Maróth.

Vármén. A négy falu közül a legkisebb és a legjelentéktelenebb volt Vármén, amely nevét az ókori bibliában szereplő Vármén prófétáról kapta, aki-ről azt írja a legenda, hogy "ezer pogányt vert egy álkapoccsal agyon." Várméntól nyugatra 2 km-nyire Sávoly község szintén a bibliában szereplő Saul-ról nyerte nevét. / Ez az ősi Vármén a mai templomtól sőt a sávolyi uttól délre eső részen terült el Fehéregyház felé húzódva, attól egy gyenge km-nyi távolságra. Vármén káplnájáról már 1233-ban találunk adatot. ¹ Bertalan veszprémi püspök és a szentmartoni apát között 1533. szeptember 11.-én kötött egyesség-levélben is előfordul. Két év múlva 1535. június 24.-én Bnyingi Török Bálint vette bérbe a somogyi tizedeket Máté szentmártoni apáttól és azon helységek között, ahol a tizedeket szedni szokták, Vármén is előfordul. Várménnek a középkorban nem volt plebánosa, csak Böki és Kis-Maróth községeknek. Ebből következik, hogy ezek nagyobb községek lehettek Várménnél. ² Hogy miért lett az egykori Vármén névadója a jelenlegi Somogyvárménnek, arra azt felelhetjük, hogy ez épült újjá a törökök pusztítása után. Böki területe Vármén mezője lett, a két Maróth egy pusztává sorvadt le és 1945.-ig az maradt, azután 48 házzal felépült és egyesült Somogyvárménnel.

1. Mon. Episc. Vesp. I. 94

2. A Magyar Országos Levéltárban 1436-ból Hunyadi János korából, a 12867. sz. oklevél felsorolja névszerint a somogyi plebánosokat Szőcsény, Mesztegnyő Szentgyörgy, Böki, Fehéregyház, Maróth, B.-berény Szenyer helységekből.

"Nos Gregorius plebanus de Zechen et vicearchidiaconus de angulo Balatun et de vicaria Mesztegnew... discretus vir domonus Nicolaus plebanus Zentgerd... domini Mathie plebani di Beky, alias archidiaconi, Johannis plebani de Feyerregház cum suo capellano Jacobi plebani de M a r o t h . Vallentini plebano de Bar et alteri Vallentini plebani de Franch Beren, Anthoni plebani de Zenyer."

B ö k i . /néha Bökki vagy Beke /

Somogysámszon középtájától keletre fél km-nyire a csertői és a gábotai dűlőkben a Böki-patak /helyesebben ér / vizmosta partja mellett feküdt. Böki nevét az 1436-os oklevél Beky-nek, az 1471-es Bwky-nek írja, mert a latinban nincs ő sem ü betű és azért a tévesen használt betű írása félreértésekre adhat okot. ①

Böki község helyét a szántáskor előkerülő téglák és kötörmelék mutatják. A régi templom helye és ezenkívül egy nagyobb szabású épület maradványainak törmelékei is megtalálhatók.

A böki templom a patak észak felé forduló részének környékén özv. Csere Jánosné szántóföldjén észak-nyugat irányban feküdt. A közepes nagyságú templom félkörrel zárult, tehát a román stílus építési korszakában épült, a XII-XIII. században. A kőben szegény vidék téglából épített. A rommaradvány alapfalainak tégláit kocsiszámra szedték ki mintegy 70 évvel ezelőtt és házak építésénél használták fel. Egy jó arasznyi nagyságú vaskeresztet és különféle fegyvereket még az anyag elhordása idején a budapesti Nemzeti Múzeumnak küldték fel. Szántáskor most is vetődnek felszínre tégladarabok és kötörmelék. A régi öregek elbeszélése szerint még száz évvel ezelőtt is különös nagyságú koponyák kerültek a felszínre. Az a hagyomány él a faluban, hogy az éjjeli misére összegyűlt lakosságot a török ágyuzta agyon, a gőnt volt olyan nagyszámú koponya.

Az egykori templom helyétől valamivel keletebbre, 5-6 méteres vizesárok-tól határolt magaslaton szép regényes erdőktől környékezett helyen, a törmelékmaradványok a régi prépostság épületei lehettek. Az Ágoston-rendi kanonokok egyik ága, a jeruzsálemi Szent Sír szerzetes kanonokok rendje, épített itt prépostságot Szent Benedek tiszteletére. Ez a szerzetes rend a keresztesháborúk idején Jeruzsálemben alakult a Szentföld védelmére. Céljuk az volt, hogy zarándokok ügyeivel foglalkozzanak, nekik szállást adjanak, harcoljanak a Szentföldért és betegeket ápoljanak. III. Béla akart hadjáratot vezetni, de tervét csak fia II. Endre hajtotta végre 1217-ben. Nagyobb eredményt nem tudott elérni. Valószínű, hogy itt ismerkedett meg a Szent Sír renddel és ő telepítette a rendet hazánkba. Mindössze 4-5 helyen honosodtak meg. A sámsoni illetőleg a böki prépostságot is valószínű II. Endre alapította, mint ahogy a többit is. Így került Sámszon kapcsolatba or-

-
1. 1471. Mátyás király idejéből a veszprémi káptalani levéltárban. ....
" exceptis ecclesiis videlicet Zechen Feyerregház, Bwky, Maroth, Weres, Baar
Zent Gewrgh, Beren" /Szőcsény, Fehéregyház, Buki/Böki/ Maróth, Vörs, Bar,
Szenrgyörgy, Berény templomairól tanuskodik. Sámszonról nincs említés. 12
Csánki Dezső: Magyarország a Hunyadiak korában c. könyvében II. kötet 596. la
Bökit tévesen Zala megyébe, Kiskomárom közelébe teszi, amely Somogysámszon-
tól 12-14 kilométeres távolság

szágos viszonylatban is közelebb a kereszteshadjáratokhoz. Működéséről nem maradtak fenn emlékek. A török terjeszkedés idején Mátyás uralkodásának a végén, a pápai Szent Sír rendet feloszlatta és a prépostságokat a johannita lovagrendnek adományozta. A hanyatlásnak indult prépostság a XVI. század derekán pusztult el. Címe fent maradt és különböző egyházi férfiak viselik.

Böki község nevét a Böki-patak, és a Böki-hegy őrizte meg. A Böki-hegy alá értik a somogysámsóniak a 2 km hosszúságban nyuló, szőlővel beültetett, napsütötte domboldalt, amelyik a község északkeleti részén húzódik. A néphit azt tartja, hogy alatta alagut van furva, amely a Balatonnál végződik. Már többen keresték a vasajtót, mely a sámsóniaktól elzárja azt a rejtélyes folyosót, de eddig még nem találták meg.

Nagy-Maróth, Kis-Maróth.

Somogysámsontól 1 km-nyire a mostani "Felsősámson" nevű új település, a régi Maróth pusztája helyén majdnem ugyanazon a helyen létesült mint a középkori Nagy-Maróth. Tőle észak-nyugatra mintegy 2 km-nyire terült el Kis-Maróth, benne a mezőben, Tikos és Szegerdő irányában. A két község eredete is még az Árpádok korára nyúlik vissza. A község alapítói a híres Maróth bán családja, amely családnak a Duna mentén Pilismarót, és a Duna fölött Szlovákiában Aranyosmarót nevű helységekben volt a fő fészkek. Valószínű ők építették a maróti várat is az akkori Nagy-Maróthon. Ez a vár a XVI. század nagy fontosságú és nagy jelentőségű vár lehetett, mert egy régi 400 éves haditérkép, mely Szigetvár 1556. évi ostromakor készült, Maróth helységet a vár rajzos képével együtt kevés somogyi helység között eléggé feltűnően szerepelteti. Az Országos Széchényi Könyvtár őrzi ezt az értékes emléket, amely a maróti vár létezését bizonyítja. ①

Maróth helységet Zsámboky János által készített Magyarország térképe is feltünteti, 1592-ből, a környező falukkal együtt, mint Szőcsény, Marcali, Segesd, Kaposvár, Keresztur, Lak, Somogyvár és Koppány. ② Ez a térkép pedig azt látszik bizonyítani, hogy Maróth ebben az időben még nem pusztult el. Legalább is a vára fentállott Szigetvár ostroma után is, ugyanúgy mint Komáromváros, mely még a XVII. század elején is váltakozó szerencsével fentállt a magyarság kezében, többször cserélgetve gazdát.

A vár helye feltalálható az országutól mintegy 200 méterre a mezőben. Mint a síkvidéki várakat általában, úgy a maróti várat is vizesárok vette körül, mely még 20 évvel ezelőtt is vízzel és sással volt megtöltve. Az új földhözjuttatott gazdák nagy fáradtsággal elegyengették, hogy lóval szántani lehessen, de még most is szinte szigetszerűen emelkedik ki a síka mezőből. A vár belső része az árok szerint nem volt terjedelmes, talán inkább

1. Fol. Hung. 1182-.0.3z.K. szám alatt

2. Zsámboky János térképe 1592. T.M. Sambokus 5005 Orsz. Széchényi Könyvtár.

magasságba nyulott a térképrajza szerint. A vár helyén és környékén tégladombok, fehér és vörös kötörmelékek és rengeteg cserépdarab kerül szántáskor felszínre. Fegyverdarabok, lánc, különös alakú lakatokra emlékszik vissza a majoros gazda. Kőkorsó darabok, cserépedény törmelék valósággal elbepi a felszínt. Az öregebb emberek gyermekkorukban mély földalatti üregekre emlékeznek, mert hosszú póznákat dugdostak le és az üreg elnyelte. Nagy kő és tégladarabokat nyelt el az üreg, amely azóta feltöltődött. Maróth multja ha nem is volt világgraszoló események színhelye, azért a jövőben előkerülhető történeti leletek és ásatások rejthetnek magukban a török elleni védelemben meglepő érdekességeket.

Sámson, Böki, Kis-Maróth és Nagy-Maróth elnéptelenedése Szigetvár elestével kapcsolatos. /1566. szept. 7./ 1566. szept. 29-én a csatavesztés után 3 héttel keltezett egykori levél, melyet Zalay Benedek írt az özvegy nádornének Nédasdy Tamásné szül. Kanizsai Csolyának. "Hirt egyebet nagyságodnak nem írhatok : Babolchából miképpen kiszökének, az nagyságodnak tudtára vagyon ; Berzencéből és Chorgobul kiszökének, azokat a török megégette ; ezenkívül kastélyokból, kikből kiszöktek, Wyzvárból, Zákányból, Segesdből, Zenyerből, Zöchenyből, Chákányból **M A - R Ó T H B U L** és Marcalyból mind kiszöktek és pusztán megégetve hagyták ; Lakból is kiszöktek és pusztán hagyták, az török belémet és mostan is benne vannak úk birják ; Kéthelben és Komáromban még magyarok vannak .... Kanyan, 29 septembris 1566. Nagyságod szolgája Zalay Benedek bakanaki" ①

A magyar őrség kiszökődése a somogyi várakból és kastélyokból, a törökök szigetvári győzelme következtében beállott igedelem folyamánya. Félelmük nem is volt alaptalan. Ha Szigetvár, a legjobban megerősített hely, bástyákkal és vizes árkokkal körülvéve vitéz Zrínyi Miklós bátorságával nem tudott győzelmet kivívni, akkor Maróth, Szócsény és Csákány őrségét sem lehet gyávasággal védolni. Maróth várát tehát a magyar sereg gyújtotta fel, nehogy a törököknek védelmül és támaszul szolgáljon.

Nagy és Kis-Maróth 1484-1500-as években Lak /Üreglak/ tartozékkaként van felsorolva. 1496-ban Maróth földesura Bayingy Török Bálint. A XV. században Maróthot a szakácsi pálos szerzetesek is birtokolták egyidejig. 1583-ban Nagy-Maróth Komornik István birtoka. az 1563-as évi török kincstári adójegyzék szerint "Nagymarod" négy házzal Kismarod két házzal van fülvéve. Lakói valószínű elmenekültek.

1. Zrínyi oklevéltár. Magyar Tört. Emlékek I. Orsz. Okmánytára. Bpest, 1894. Barabás Samu : Zrínyi Miklós, a szigetvári hős életére vonatkozó levelek és okiratok. Második kötet Levelek 1566-1574.p.82.

Kis-Maróth történetére vonatkozólag csak egyházi vonatkozású oklevelek maradtak fent, de ezek is csak a XV. századból. Önálló plebánia temploma szent Adorján tiszteletére volt szentelve. Részére Kiskomáromi János fia György három éves bucsut kért 1433-ban. ① 1436-ban Jakab 1487-ben Gáspár a Kis-Maróth-i plebános. Mátyás korából 1471-ből is maradt fenn oklevél, amely Kis-Maróth létezését bizonyítja. Az oklevelek hitelességét bizonyítják az egykori templom helyén fellelhető törmelékek is. A maróthi erdősháztól nyugatra kb. egy km-re a mezei úton haladva balról a szántóföldönx féltéglák, mészkődarabok, vörösmárvány darabok,, emberi fogak és egyéb csontok, mész, illetőleg habarcsötörmelék jelzi az egykori templom helyét, amelyet ma "szentegyházi táblának" neveznek. Még nem olyan régen is faragott kőlépcsőket szedtek ki a templom helyéről. A templom és vár téglá és kő anyagát a török hódoltság után, vagy inkább a XVIII. században gazdasági épületekben építették be. Ezeket az épületeket 1945-46-ban bontották le. Előkerültek nagymennyiségű kockakövek is, de akkor senki sem törődött ezek eredetével, így újra beépítették házaikba. Bár Somogy kőben nagyon szegény vidék, nem valószínű, hogy uradalmi istállók, magtárak építésére Zalából követ hoztak volna, csak az itt található anyagot építették be az 1700-as évek lakói.

Az 1701 és 1703-dik évi összeírás szerint Nagy-Maróth és Kis-Maróth Marton István birtoka. 1726-ban Harrach és 1733-ban a Hunyady grófok birtoka és az övék is maradt 1945-ig. A Hunyadiak Kéthelyről igazgatták az itteni birtokukat, ami egyébként közigazgatásilag Kéthelyhez tartozott.

Maróthpuszta életében 1945 nagy változást hozott. Eltűntek a tágas magtárak, hosszú istállók és szegényes cselédlakások, és helyettük 48 csinos ujház épült fésűs sorrendben, tágas udvarokkal. A házakat virágos kertek előzik meg, az udvarokon fiatal gyümölcsfák növekednek. A lakosság fejlett izléséről tanuskodnak a csinszeretet, a virág és gyümölcsfa szeretet. Több házpitvarát szőlő, vagy rózsá-lugassal futtatják be. Mennyire más most, mint tíz évvel ezelőtt volt! Az intező gyümölcsös-kertjén kívül nem volt Maróthon gyümölcsfa, ma pedig minden háznál nagy számban található. Kár, hogy Somogysámsontól egy km üres beépítetlen rész választja el, mert kellő utbaigazítást és tervszerűség nélkül kezdtek az építésnek. Maróth most Sámsonnak kiegészítő része. Lakossága törekvő, dolgozó nép. Munkája által bebizonyította, hogy megérdemelte a földet, és tud is bánni azzal, mert mindegyik család nemcsak hogy családi otthonot tudott létesíteni, hanem családját magasabb életszínvonalra tudta felemelni. A fiatal emberek és lányok kerékpárral lözlekednek. Csinos és izléses viseletük jólétről tesz tanuságot. Falusi viszonylatban is elértük azt, hogy a nagy munkaidényben munkaerő hiány van. Mindenki majdnem a saját

földjén dolgozik csak, és alkalmi munkást is alig-alig lehet kapni. A régi közös konyhák, sötét nedves lakások ma már csak a múlté. A fiatalok már nem is emlékeznek, az öregek meg nem is akarnak rá emlékezni. Így halad egy nép egy évtized alatt a fölemelkedés útján a szocializmus felé.

Sámson a mohácsi vész után.

Sámson a mohácsi vészkor még nem pusztult el, azután kb. még 20 évig főnnállt, de lakói szétfutottak. 1535-ben a kőli prépostság volt a földesur. 1550-ben már elpusztult helységként van fölvéve. Egy tótszentpáli család családi hagyománya szerint ősei Sámsonból a török futáskor menekültek el Tótszentpálra. Egyes öreg falusiak szerint a törökök Zalakarósból löve pusztították el a falut. Az 1563-dik évi török kincstári adólajstrom szerint csak három házból, 1580-ban pedig öt házból álló tt. Az 1598-99-es években Kiskomárom várához tartozott, amely akkor még magyar kézben volt. 1626-ban és később az is az budai prépostság a falu földesura. A török utáni fölszabaduláskor is csak nehezen áll lábra. 1715-ben csak kilenc háztartás irtak össze benne. A falu legrégebbi családjai: Szép, Marton, Tóth, Kelemen, Szirják családok. A Szép-család a hódoltság alatt mocsarak között fekvő szigeten vészelte át a megpróbáltatások nehéz évtizedeit. 1726-1776 közötti években a prépostság birtokait a nagyszombati kollégium fenntartására fordították. 1782-től 1945-ig a budapesti központi papnövelde birtokolta, amelyet 1945-ben a nép vett birtokába. Ez a birtok mintegy 500 kh szántó és kb. 250 hold erdőt tett ki.

Sámson az 1700-as években a mai templomtól délre, Fehéregyház felé huzódott. Kápolnája a Gál-köz mellett, a Laskai féle kovácsműhely helyén állott. A Kocza-teleken pedig harangláb állott, amely jóval tovább főnnmaradt, mint a kápolna. A falu temploma 1741-ben épült torony nélkül. Bár egyes írók azt bizonyítják, hogy a hódoltság előtti korból származik, de mind az építészeti stílusa és egyéb bizonyítékok is ellentmondanak ennek a feltevésnek. 1872-ben toldották hozzá a 29 méter magas toronyrészt, amely alatt a kórus foglal helyet. 1747-ben Sámson plebánia lesz, mégpedig a 21-dik Somogy megyében. Hozzá tartozik Sávolly, Fehérgyház, Zsitfa, Szócsény és Hoervátkut községek. Nagyobb arányú fejlődése ebben az időben kezdődik. A Gönczök-háza az 1800-as években a falu legutolsó háza, mellette a mostani posta helyén volt a falu temetője. Az 1840-es években kezd nyulni a falu és a végső ház lesz a Sityári ház, amely ma is áll abból a korból, /Jakab Kálmán háza/. A hatalmas méretű, hét ablak-tengelyes plebánia a község legnagyobb háza, 1852-ben épült, kárpótlásul egy kanonoknak, Erdélyi Ferencnek, aki a szabadságharc melletti magatar-

tása miatt kénytelen volt felsőbb parancsra Veszprémet elhagyni és Sámsonba visszavonulni. Erdélyi Ferencz korában nyílt meg a sámsoni népiskola is az 1860-as években. A szabadságharcban való részvétele miatt lefokozott kanonok mint sámsoni plebános nem maradt hűtlen a néphez. Szívvel, lélekkel fáradozott a közoktatás ügyén. Egyenlőre szalmatető, hosszú nagy épületben folyt a tanítás, de élete végén még felépült a jelenlegi iskola épülete az 1878-1880-as években. Bár Erdélyinek más, a mainál is még nagyobb arányu elgondolása nem valósulhatott meg. Ő a plebániától délre, akkor még az egyház kezén lévő magasabb fekvésű telekre a mostani Kelemen Makár és Kelemen József féle telkekre tervezte az új iskolát. Ő a plébánia-lakhoz hasonló, impozánsabb kivitelű és a mainál nagyobb arányu iskolát tervezett. A zajtól és portól mentesebb hely ideálisabb lett volna, de a mai kivitelezés sem sikertelen. Az iskolának a mai helyére való tervezése és megépítése Bálványosi jegyző elgondolása szerint történt. Mivel ő a falu közvéleményét is magamellé hódította, azért Erdélyi a Somogysámsonra már előzőleg végrendeletileg ráhagyott örökségét a falutól visszavette és más célra fordította. A somogysámsoni iskola két tanteremnek készült, mintegy 80-100 gyermek befogadására alkalmas. Ugyanebben az épületben egy két szobás kántori lakás és egy nőtlen tanító részére szolgáló szoba is épült. Az épület északi részén álló tanterem eredetileg községházának irodahelyiségül szolgált. A kishozza pedig postamesteri hivatal volt. Az iskola beosztása nem változott 1945-ig, de a jegyzőséget hamarosan az iskola épületéből áttelepítették a mostani tanácsszékház helyére...

Felszíni viszonyok.

A föld történetének a középkorában, az ugynevezett triasz korszakban, hazánk nagyrészt tenger borította. A Balatontól délre eső somogyi dombvidék ennek a pannoni tengernek a lerakódásából keletkezett. Az üledék-anyag homok és agyagxvából épült fel. Ezeknek a rétegeit a sivatagi korszak viharai előbb letarolták, majd lösztakaróval fedték be. a vízmosások és a szélbarázdák alakították ki a táj arculatát. Nem olyan változatos a felszíne, mint Zala, de azért itt is találhatók meredek hegyoldalak és mély völgyek. De a táj igazi jellege a lankásan emelkedő domboldalak és ~~síkságok~~ rónák. Az észak, délirányú szélbarázdák, az ugynevezett hátságok jellemzik a somogyi tájat. Somogysámsontól kb. egy kilométerre keletre ilyen ~~síkságok~~ hátság húzódik a Balatontól egészen Nagyatádig, az ugynevezett Marcali-hát, amelyet a szél még a pliocén korszakban alakított ki. A dombvidék legnagyobb magassága 228 méter, délfelé ereszkedve 189.9 méterre száll le. A hegy a falu felé lankásan ereszkedik és egészen elvész a síkságban. A dombvidék napsütötte lejtőjén az északi részen a Böki-hegy, délen pedig az Alsó-hegy szőlőskertjei 132 kh-on terülnek el. Szétszort fehér-falu pincék távolról falu benyomását keltik. A falu átlagosan 800 m és egy km távolságon párhuzamosan halad a Marcali-hát vonalában. A falu központja 124.4 méter magasan áll a tenger színe fölött. A falutól nyugatra eső terület mély fekvésű rét, mely időnként elárasztódik. Népi nyelven "Metszésnek" nevezik azt a határárkot, amely Somogysámsont Sávolytól elválasztja és amely a felesleges vizet levezeti. A határárok mintegy öt méter széles, 1930-ban szabályozták mederszélesítéssel. Ez a rét van a legalacsonyabb szinten. Az északi részen 108 méter, a déli részen 117 méter között váltakozik. A réteket fűz és nyárfák élénkitik. A falu keleti részén a tájnak nagy változatosságot adnak a kelet-nyugat irányú 8-10 méter mély néha többszáz méter hosszú vízmosás útján keletkezett árkok. Ezek az árkok mindenütt sűrű akáccal vannak benöve, amelyet a lakosság nagyon tud hasznosítani. Szőlőkarónak, épületanyagának és tüzfának is. A község erdeje legnagyobb részben cser, kisebb mértékben tölgy és akác. Bükk, gyertyán s juhar elenyészően csekély. A vadkörte, bár nem alkot zárt telepeket, de elég szép számmal és terebélyes példányokkal van képviselve. Az erdő és a dűlőutak szegélyeit kőköny, vadrózsa és galagonya bokrok lepik el. Somogysámson vidéke nem olyan csapadékos, hogy zárt erdők alakulhattak volna ki. Évi csapadékmennyisége 700 mm körül van. Néha azonban előfordul 15-20 évenként egyes csapadékos években, hogy 800 mm is elér. Éghajlata mérsékelt. 9 és 10 fok között ingadozik. Egyes évek között mégis nagy különbségek vannak. Kemény, zord telek az újabb időben egészen áprilisig húzódnak, mint az 1952-53.évi tél is. a tavasz

későbbre tolódott, de az ősz is hosszúra nyúlt. A késői fagyok, április és májusban az utolsó 4-5 esztendőben komoly károkat okoztak. A község éghajlati viszonyai kedvezőek. Se nem huzatos, se nem szeles.

A község leírása.

Somogyásmon a Marcali járásnak egyik legjelentékenyebb és legrendezettebb községe. Csinos házai, lombos udvarai, virágos kis-kertjei kedvező benyomást ~~nyújt~~ tesznek. Nyáron akár keletről a magaslatokról nézünk alá, vagy Sárvoly felől vizsgáljuk, házai egészen elrejtőznek a zöld lombok alá. Csak a 29 méteres, sötét bádorsisakos fehér templomtorony emelkedik a magasba. Zöld fák az udvarokban és kertekben lévő gyümölcsösök és a házak előtti szegélyfák lombjai nagyon egészségesek, a nyári hőségben árnyat adnak, felfogják a port, tisztítják a levegőt, akadályozzák a szelek erejét és gyümölcseikkel táplálják a lakosságot. A község 2.6 km hosszúságban zárt települést alkot. Egyes házra átlagosan 10-11 méter széles telek jut. A beltelkek nagysága 800-2000, sőt 3000 n.ölig terjednek. A község egyenes vonalban épült, négy enyhébb töréssel alkalmazkodva a térszínhez. A község széles Fő utcájának a középső részében a téglával beburkolt járdát gömbakácok szegélyezik. Távolságban pedig hársak, diófák és vadgesztenyék sorakoznak. A falu házai a középső részen utcahosszában 4-5-6 ablaktengely szélességben épültek, másfél- 2 méter széles előkerteket alkotva maguk előtt. A kertek drótból, deszkából a módosabb gazdáknál kovácsolt vasból készültek. Ujabban az öntött mintás, betonkerítés ~~örvend~~ nagyobb népszerűségnek. A házak ezen a részen két-három szobásak. A falu alsó és felső részén inkább a telek hosszában, fésűs elhelyezésben, a szerényebb lakosok egyszobás házai húzódnak meg. A falu házait, pár kivétellel, nem építették ki az utca szélére. De az összes házakat jellemzi, hogy nem szerették a zárt kapukat és kerítéseket, hogy ne akadályozza a kilátást se be se ki. A Sámson és vidéki lakosságot jellemzi, a közvetlenség és a nyíltság. Nem titokzatos és nem zárkózott a nép, mint a veszprémi és vas megyei házak, amelyek magas kapukkal és ajtókkal zárkóznak el az utcától. Kölcsönös megegyezéssel az egyes házak ablaki, különösen a konyhaablakok, ahol télen állandóan és majdnem kizárólag tartózkodnak, a szomszéd udvarára néz át. A házak java része egy és kétszobás lakáspk. Kamara majdnem minden háznál van, de fürdőszoba és élőkamra/speiz/ alig pár helyen. Majdnem kivétel nélkül minden háznál van 3.3 vagy valamivel nagyobb ugynevezett nyárikonyha, ahol tavasztól őszig főznek, de sokszor télen is ezt a kis helyiséget lakják, hogy ne kelljen sokat fűteni. A házak előtti pitvarok és terraszok állnak. A pitvaro-

kat szőlő és rézsalugasokkal futtatják be. A házak beosztása különböző. A szobák rendszerint az utcára néznek, a konyhák és az előszobák az udvarra, ugyancsak a kamara is. A házak mind zsindely-tetősek. Két-három 100-150 éves szalmatető s ház maradtva múlt századból hirmondónak. Az iskolától délre a második a Vida-ház, 1852-ből, a szövetkezeti ~~h~~korcsmával szemben levő Rógán ház ugyanebből a korból való. Kemencés szabad-tűzhelyű "füstökonyhák" már nincsenek. Az utolsó körülbelül 200 éves épületet most bontotta le Kelemen Vince, ez volt a legrégebbi parasztház. Helyette már azóta kétszobás új ház áll. Mellette állt a nemsokkal fiatalabb Lanceth-féle ház, amelyet szintén hasonló formában, "L" alakban palatetővel építettek föl. Nagyon emeli ez a két ház a templom-ut mellett. Ez a két ház épült 1954-ben. A szentkúti-ut mellett azon a helyen, ahol a török-világ előtt Sámson kápolnája állott, ugyancsak egy ház van épülőfélben. Ezt pedig az 1945-ben földhözjuttatott három családos Gál Lajos építteti. A község házaival levegősek, hogy legyen elég helyük, a kocsikkalvaló forgalódáshoz. Sokhelyen találunk városba illő parkirozott udvarokat, virágágyakkal és díszcserjékkel. Fenyő, ciprus, tölgy, tiszafenyő, oleánderbokrok és puspáng is különösen sok van. A rózsakultúra az utolsó tíz esztendő óta szembetűnő. Különösen a futórózsákat kedvelik. Kedvelt virág a muskátli, szegfű, dáliák, nevért, őszirózsák, krizantémok, szalviák, kannák. Tavasszal nyílnak a városból származó ősi virágok: a fehérliliomok, jácintok és a nárciszok, a kihalt szivvirágok, bazsalikumok, szagosmenták és a cifrasás. Pár helyen a szabadban füge is díszlik és ízleteset is terem, elég szép nagyságban, de az 1954 évi fagy nagy kárt tett bennük. Ugyancsak az azáliák is, amelynek a hazája a Földközi-tenger vidéke, de szerencsére a gyökereiből kihajtottak. Gyümölcsösök az utolsó tíz év alatt szinte megduplázódtak. Nemcsak a Maróti utcában, hanem a Sámsoniaknál is nagyon fellendült a faültetés és telepítés. Talajunk majdnem mindenfajta gyümölcsöt megtermen, de leginkább a piros és fehér pogácsa almafa és a husvéti rozmarin díszlik leginkább. Az ugynevezett fajalmák, a ranett és jonathán almafák nagy gondozással sem érik el a kívánt eredményt. Utton-utfélen, udvarokban és a szőlők között rengeteg diófa a lakosságnak nagy jövődelmi forrásul szolgál. Őszi barack és szilvából is sokat termelnek. Szereti a talaj a kitűnő ízű kék gyümölcsöt termő körtefát is. A francia-barack és a mandula nem kedveli a talajt. A gyümölcsstermelés az utolsó időkben nagyon fokozódott és a lakosságnak jelentős jövődelmet biztosított.

Somogysámszon gazdasági élete.

Somogysámszon összes területe 3973 kat.hold.1945.

1945-ig 2743 " " volt.

A Hiunyadi grófoknak Kéthely községhez tartozó Marót-pusztai uradal-
mából 1230 hold kitűnő talaju földet 320 uradalmi cseléd és kispá-
raszt között osztottak ki. A helyi tanácsok megalakulásával 1950-ben
a marótiak régi vágya teljesült, hogy Somogysámszonhoz kerültek nem pe-
dig a 12 km.-nyire eső Kéthelyhez, ahova csak dűlőutakon juthattak el.

Somogysámszon talaja kedvező. Minden művelési ágban megfelelően
arányos.

Szántó	2578	kat	hold	
Kert	56	"	"	
Rét	650	"	"	
Szőlő	130	"	"	
Legelő	232	"	"	
Erdő	639	"	"	
	193	"	"	nem esik földadó alá.

A szántóterületeken buza, rozs, árpa, zab, napraforgó, kukorica, bur-
gonya terem. Buza katasztrális holdankint átlagosan 12 q, kukorica pedig
40 q terem. Tervszerű termelés idővel még növelni fogja az átlagtermést.
Egyéb gazdasági növények termelése : lóhere, lucerna, répa, csalamádé stb
jelentékeny területet foglal el. Ujabban a konyhakerti növények termelé-
se is igen fellendült. Eddig a gazdák vonakodtak konyhakerti növényeket
termelni, de 3-4 év tapasztalata után szívesen és önként vállalják. Vagon
számra termelnek káposztát, uborkát, paprikát paradicsomot, hegymát, zöld-
ségféléket, cukorborsót és salátát. Meggyőződtek arról, hogy a zöld-hagyma
és a korai zöldségek - a sárgarépa és a petrezselyem- termelése nagyon
gazdaságos és jövedelmező. A régi öregek sajnálták a helyet a konyhakerti
növényektől, és ime az utolsó 10 év alatt a községnek egyik jövedelmi
forrása lett. Nem kell vinni a távoli piacokra, a helybeli Zöldség és
Gyümölcsfelvásárló és Értékesítő/Mezőker/Vállalat felvásárolja és te-
herkocsikkal szállítja a sávolyi vasutállomásra.

A község állatállományban is gazdag. Több mint 1000 hold rét, le-
gelő, lóher és lucernásföld bőven elég az állatok fenntartására. Igavo-
násra lovakat, ökröket és teheneket egyformán használják. Ugyanaz a gaz-
da változtatja a "Befogatát" lóról ökörré, és fordítva, mert a gazdák na-

gyon szeretnek vásárolni, adnak - vesznek. Angol-noniusz keverék lovak vannak leginkább elterjedve. Ezek igavonásra és futásra is alkalmasak. A lassubbmozgású, erős teherbírású muraközi lovak csak a módosabb gazdáknál vannak.

Ló kb.	140 darab	
Szarvasmarha	756 darab	/ a növendék-marhák, borjak, tinók, üszök nőcsenek bent/
Anykoca	105 "	
Hizósertés	700-750 "	
Juh	200-300 "	

Kecske csak alig pár darab van a faluban, ezeknek a tejét malacok etetésére használják.

Hizottmarhából Somogysámszon kivitele nagyon jelentős. Sertés majdnem minden háznál hizik, néhol 6-7 darab is. A község zsír és húsellátását bőven biztosítja. A régi mangalica zsirsertés ma már a nagynövésű angol húsértés kezdi háttérbe szorítani. Az utolsó 10 évben, főképp a felszabadulás után, a község juhtenyésztése és nagyon fellendült. Nem annyira a húsértést mint inkább a gyapjújáért tenyésztik. A gyapjút az asszonyok és a lányok maguk doldozzák fel. Mossák, fonják és bámulatos türelemmel kötik a hosszú téli napokon és esteken. Majdnem mindenki házáig kötött kabátot és mellényt visel. Melegebb harisnyát és kesztyűt is kötnek. Minőség és kivitel tekintetében annyira izlésesek, hogy a gyáriakkal is megállják a versenyt. Baromfiban a község szintén gazdag. Minden háznál van, különösen a nyári időben 50-100 baromfi: tyúk, csirke, kacs, liba és pulyka. Hizott kacs és liba messze túlhaladja a szükségletet. A hizottkacsákat és libákat legszívesebben a fővárosba szerették szállítani, mert ez a legkifizetőbb. A fővárosi ár bőven megtéríti a vasuti költséget. Csirke, tyúk a beadáson kívül nem kerül ~~húsz~~ eladásra, mert a községben nincsen húszüzem, és a termelők csak ezt fogyaszthatják el. Legközelebb csak Marcaliból és Keszthelyről lehet marha vagy sertéshúst kapni. A község lakói ezért rendelkeztek be önellátásra. Házinyul elenyészően kevés van. Nem is a felnőttek, hanem inkább a gyermekek nevelik az istállókban önmaguk kedvére, szórakozásból. Csak a szegényebb helyeken fogyasztják el húsát.

A község 639 kat hold erdőterülete nem önálló erdő, hanem csak része a Balatontól Nagyatádig húzódó hegyvönulaton lévő nagy erdőnek. Az Állami Erdőgazdaság felügyelete alá tartozik. Ezen túl a község határában szétszórva nagyon sok helyen kb. 50 holdnyi területet kitevő erdő az

egyéni gazdák tulajdonában van. Ezek az erdőfoltocskák a földek végében és a vízmosásos árkokban terülnek el. Jobbára akácfaiból állnak. Az erdőben vadállomány kevés. Nyúl még van, de őz és dímvad nagyon megfogyott. A legutolsó évben a vaddisznók nagyon elszaporodtak. Egyes helyeken egész csapatok tanyáznak, és nagy kukoricásokat teljesen letarolnak. Szárnyasok közül, fogoly, fácán, és fürj a legismertebbek de ezek is fogynak. A vízben szegény falu halászásra nem nyújt alkalmat. Csak nagy esőzések-kor és áradásokkor mennek ki a fiatalok csapatostul, de inkább kedvtelésből kosarakkal és szigonyokkal a határárokhoz és váltakozó szerencsével, hol üresenhol zsákmányt térnek haza. A falu lakói közül csak kevesen hódolnak a vadászat szenvedélyének. Orvvadászok is kevesen voltak. Kb. 50 évvel ezelőtt az egyik orvvadász igen porul járt, kilőtték a szemét, azóta így él. Munkáját azért el tudja látni kísérő nélkül is, állatait eteti, itatja, trágyáz, bealmol, vizet huz, jár kel, dolgozik, de az ő szomorú példája örök tanulság az orvvadászok számára. ~~Az or~~

Az országutak szélein lévő eperfák a selyemhernyótenyésztést mozditják elő. Amög földosztás nem volt, akadtak is rá vállalkozók, most pedig csak 3-4 család használja ki az alkalmat. A fiatalág kevés a munkához, és mivel másutt is van munkaalkalom, selyemhernyótenyésztéssel a község nem foglalkozik. Somogysámson jövedelmi forrása: bor, szőlő, gyümölcs, dió, konyhakerti növények, hizottmarha, sertés, kacsa, liba tojás, tej és tejtermékek. Gyümölcsből és törkölyből pálinkát főzethet. Vannak gazdák, akik 70-80 liter pálinkát tudnak eladni 50 forintért literenkint.

Somogysámson népe nagyon szorgalmas, törekvő nép. Ahogy ők mondják "látástól vakulásig" szorgalmasan dolgoznak. Így tudnak csak maguknak és családjuknak jobb megélhetést biztosítani.

Somogysámson lakói.

Somogysámson lakóinak a száma 1268 a legutolsó helyi népszámlálás szerint. Ebből a maróti részre 248 esett. Nemzetiségre nézve mind magyarok. és rom. katk vallásuak. 1932-ben kiadott "Somogyvármegye általános ismertetése" szerint 1050 volt a lakosság száma. Az 1900-as években kiadott "Magyarország vármegyéi és városai" szerint pedig 1107. Az 1700-as évek elején az alig pár család 1850-ben 600 lélekre szaporodott. A lakosság 1850-től 1900-ig erős növekedést mutat. 1900-tól 1925-ig pedig erősen apad, amit nem lehet a világháború veszteségére hárítani. Az utolsó 25 év a falu lakosságában sem növekedést, sem csökkenő állást nem mutat. A mai állapotnak a fenntartása nem a szaporodás eredménye, hanem a második világháború körül betelepült népes családok okozták. Nyolc, tíz család 5-6-9 gyermekkel telepedett le a faluban és ezek emelték a lakosság számát. Ezeknek a száma pótolta a második világháborús veszteségeket. Az apadás oka az "egyke". De sok családnál még "egyke" sincs. A falu régi családjai az elmagyarosodott Gebhardt, Zsebrek, Spingár, Lovrencsics, Láncech, családok, vagy teljesen kihaltak, vagy kihalóban vannak. A Gönczök, Hajdinák, Lőczy, Szirják, Antal családok szintén kihalóban vannak. A népes Girikter és az ősi Márton családnak is alig vannak fiatal tagjai. A faluban nagyon elterjedt Kelemeneknek is egy-két fiatal tagjuk van. Most újabban valamivel javult a helyzet, mert az egyke helyett két-két gyerek kezd a családonként "meghonosodni".

A falu lakói földmiveléssel és állattenyésztéssel foglalkoznak. Értelmiség 8-10 család, iparos is kb. egnyi. Az iparosok közül csak hárman, négyen foglalkoznak kizárólagosan az iparral. A többi iparos a mesterségen kívül földmivelést is folytat. Nyáron részcséplést vállalnak, kukoricát kapkálnak és csak télen és esős napokon folytatják a mesterségüket. A falu értelmisége is részint Somogysámsonból, vagy a szomszédos falvakból kerültek ki. A nagy városból idekerült értelmiségiek nem tudják megszokni a fát. Azért helyes a Kormányának azaz intézkedése, hogy a nép saját magából neveljen ki értelmiséget. Somogysámson az utolsó tíz évben nagyon sok fiút és lányt indított a

magasabb iskolákba. Három orvostanhallgató, egy gépészmérnök, két katonatiszt, egy tanárjelölt, egy ovónő, 6-8 gimnazista és több ipari tanuló tanul a felsőbb iskolákba. A faluban elterjedt Kelemen családokból is két orvostanhallgató van. A Kelemenek őse a Napóleunk elleni háborús időkben, az 1800-as évek elején, került a Zalamegyei Dióskálból a községbe. Abban az időben a katonaságot, vagy úgy fogdosták össze, vagy a földesur jelölte ki a jobbágyok közül. A katonaság néha tíz, tizenkét évig is eltartott. Ezelől számosan megszöktek, vagy földönfutó szegénylegények lettek. Sámson környéke úgy látszik nyugodtabb hely lehetett, hogy a Kelemenek őse ide menekült. Fiai már 8-10 gyermekkel alapozták már meg családjukat. Megkülönböztetésül különböző ragadvány nevek kerültek a nevükhöz, mint pl. bilice, bognár, kakas, felső. Az utóbbi időben már sértésszámban veszik, és nem is nagyon használják. Kár, hogy a XX. században ebben a szapora családban is bevonult az egyke. A Kurucok is az utolsó két században honosodtak meg. Három család közül az egyik kihalt. A másik két család kettő, illetve egy fiatal taggal van képviselve. A Gönczök az 1800-as években a zalamegyei Galambokról, mint kovácsok telepedtek le a mostani helyükre, amely akkor a falu legutolsó háza volt a temető mellett. Nevük a mostani élőkkel kixx fog halni. Az ősi Szépek családja is csak két fiuban folytatódik. Az ősi Tóth család, amely még a törökök elleni időkben is őshonos volt, ma már csak egy fiuban tartja fenn magát. Ez a család kitünő énekléséről híres. Ősi család a Tombor család is. Négy egymásmelletti ősi háznak csak öt fiatal örököse van. A többiek tanulnak tovább. A Girikter család Németországból a török felszabadulás után költöztek Sámsonba. A faluban nagyon elterjedt család csak számos leányörökösével gyarapodott. A Domsa családokat a második világháború és a xsecsemő halál fosztotta meg utódaiktól. Az ősi Marton család is kihalóban van. A Farkas család, bár nem mutatott különös szaporodást a multból, de mégis tartja a mult századi számot. A Horváth családok is gyéren állnak az utódlás szempontjából.

A természet kegyetlenül fizetett az egykésőknek. A második

világháború legjobban az egykészeket súlytotta. Azok a családok, akik félték a második gyermektől, nehogy a birtok felaprozódjék, öregségükre magukra maradtak. Meghasonulva az étellel és mindemmel, gyermeknélkül, reménynélkül töltik magános napjaikat. Már nem mondják azt a régi jelszót "Boldog, akinek egy sincs" A kegyetlen tapasztalat megmutatta, hogy az egyke minden szempontból káros. Sokkal jobban szeretik szüleiket és rendesebb emberek válnak azokból, akik többen nőnek fel. A népi-demokrácia módot adott a többgyermekeseknek, hogy mint ipari és középiskolákban egyaránt tanitathatják gyermekeiket. Somogysámsón lakossága az egyke miatt nagyon alászállt volna, ha egyes betelepült népes családok nem költözhettek volna be a faluba. Somogysámsón gazdag vidéke mind-annak tud megélhetést nyújtani, aki dolgozni akar. Azok a családok, akik pénznélkül jöttek be és csak saját munkakedvüket és szorgalmukat hozták magukkal, mindegyik megfelelő életkörülményt tudott családjának biztosítani. A Stróhmájerek, Mereteiek, Meszaricsok, Bollák, Málóvicsek családjai nagyon emelték a pusztulásnak indult falu lakosságának számát. A falu sorvadó száma náluk nélkül nagyon leszállt volna. Ezen családok fiataljai a falu őslakosságával összeházasodtak és be fogják tölteni a Székelyek Koczák, Lóczik, Zsebrekek, Domsák, Lovrencsicsok, Spingárok helyeit. A természet rendje azt mutatja, hogy a régi családok mennek és újak jönnek helyette.

A legutolsó években a születések száma örvendetesen kezd emelkedni. A múltévi 6-8 szaporulattal szemben, ma már 17 születésnél tartunk. Csak feltűnően sok a lány /14/ és csak három fiú, de ebből is egy cigány. Ez az arány nem felel meg ugyan a kívánságoknak, de ha fiú nincs a lányokkal is meg kell elégednünk. A csecsemő halandóság ebben az esztendőben csak egy volt.

Somogysámsón lakóinak általános jellemzése.

Somogysámsón község lakóinak szép és nemes jellemvonásai hibákkal és fogyatkozásokkal együtt váltakoznak. A munkához való viszonyuk, - pár kivétellel - kifogástalan. Erős, szívós nép, a munkában szorgalmas és kifáraszthatatlan. Vannak egyes öreg emberek, akik azt állítják önmagukról, hogy napközben sohasem aludtak. Hajnaltól késő estig, független az időjárástól, szorgalmasan dolgoznak a jobb megélhetésért. Léha, munkakerülő ember megvetészámba megy és egymás között is kiközösítik. Egymással szemben nem verekedők és nem "bicskázók". A mulatságok is barátságos hangulatban folynak. Gyilkosság, hosszú emberemlékezet óta nem fordult elő. Bár majdnem minden családnál terem bor, de általában mégsem iszákosak és nem részegeskedők. Egy-két magáról megfélemedezett egyén nem nyomja rá az egész falura a bélyeget. Kedves szórakozásuk az idősebb férfiaknak, hogy vasárnap délutánonként kirándulnak a szőlőhegyre és a jó szomszédaik, vagy barátaik között ott töltenek szolid beszélgetések között néhány órát. A fiatalok névnapjaikat ott ünneplik meg, ilyenkor fordulnak elő "elázások". Egykor fukarságig ~~rossz~~ takarékosak és filléresek voltak. Megnézték, hogy mire adnak ki pénzt. A fiatalság szakított az öregek spórolási elvével. Bál és alkalmi mulatságok alkalmával sokszor egy közepes tisztviselő két heti fizetése is elfogy. A lányok a bálban éjjelig maradnak. Aztán a férfiak kezdenek egymástközt mulatni, inni. Mulatságaik nem fajulnak azonban duhajkodássá és mértéktelenséggé. Ujabbban egy nagy hiba harapódzott el. Nem ismerik a tulajdonjogot. Egykor, ritkaságszámban ment egy-egy lopás. Ma arcátlansággal határos szentelenségig és vakmerőségig mennek egyes esetekben. Régen Horvátkut községet nézték le ezért a hibáért és nem is házasodtak össze a Horvátkutiakkal. Most Sámsón sem különb Horvátkutnál. Megtörtént, hogy alvó férfitől az ágya alól ellopták a cipőjét. Amíg a család a szobában aludt, a tolvajok a konyhában megették a pörköltet és a galuskát és magukkal vitték a kedvükre való holmit. Egyes helyekről füstölt húst, lisztet, bort, baromfit, hizottkacsákat loptak, sőt az istállóból még egy borjut is elhajtottak. Ujabbban az egyik utcai szobában alvó lány arra lett figyelmes, hogy a takaróját emelgetik. Különösen megrémült, kiáltására a tolvaj kiugrott az ablakon. A mezsei lopások igen elszaporodtak. A pellengérré való állítás és a nyilvános megszégyenülés nagyon használna, mert a falu különben önérzetes és büszke. Ez abból is kitűnik, ha az utcán a saját kapujukban vannak, elvárják, hogy az előtte elmenő köszöntse őket, akár öreg, akár nő, az illető. Egyesek a demokráciát úgy értelmezik, hogy ez felszabadítja őket az illem és a köszöntés hatálya alól. Ez tévedés. Ha egykor meg kellett adni a tiszteletet a falu vezetőségének, akkor most különösen meg kell adni, mert a vezetőség a közösség ügyét és a haladást szolgálja. Különösen vonatkozik ez a serdülő fiatalságra, amely különösen akarja magát függetlentieni a társadalmi korlátoktól. A falunak általános szokása, hogy egymást köszönti, mert az emberek mind ismerik egymást, akkor ez, amint a múltban is volt, főképpen a fiatalság kötelessége, hogy tisztelje a kort, a munkában megőszült embereket és a falu mindenkor vezetőit. Régen a módosabb gazdák "nagyobb mellénnyel" voltak, az ő erkölcsi ítéletük szerint birtokaik alapján kívánták maguknak a tiszteletet és a tekintélyt. A szegényebb embereket nem tartották magukkal egyenlőknek. A népi demokrácia megszüntette a válaszfalat, a munkát tette a tisztelet tárgyává. A fiatalság már nem érezteti egymással szemben ezt a főlényt. Egymással szemben szívesek. A bajban segítik egymást. A munkában összefognak. Hibájuk, mint általában a legtöbb faluban, a megszólás és a pletykálkodás. Egymás becsületének igen olcsó árusítói és igen szigorú bírái. Sokszor a látszólag legjobb szomszédok és jóbarátok egymás háta mögött a leghetlenebb és legpiszkosabb hibákat is kibeszélik a távollévőről. Ez a szokás a férfiakra is átszállt. Esténként az árokpartján üldögélő fiatal emberek hányák, vetik meg a napi eseményeket az ismerőseikről, az ott nem levő társaikról, vagy a lányokról tudott, rejtett, sokszor csak feltételezett hibáikról. Szeretik egymást heccelni, ugratni, minden sértés nélkül. Ilyenekért nem haragszanak meg, megvannak hozzá edződve. A nép a múlt szokásaihoz ragaszkodik soktettkéntben elég mereven, de már mutatkoznak jelek, amelyek a lassu és biztos haladás felé vezetnek.

Zene, tánc, dal.

A somogysámsóniak még 30-40 évvel ezelőtt is sokkal jobban kedvelték a zenét és a dalt is mint ma. Bandókba verődve az énekeiktől zengett a falu amint este Miarótról jöttek az aratásról. Ez a dal valóságosan hozzátartozott a tájhoz. A közös éneklés ma már csak az alkalmi ünnepélyeken és a bálokon hangzik fel. A második világháború előtt még működött a fuvászenekar, akiket népiesen "trotytyosoknak" neveztek. Ezekkel a kürtösökkel kísértették el magukat az esküvőre és másnap reggel is haza egy-egy jókedvű kísértette magát. Vagy ahogy ők mondták, "kimuzsikáltatja magát" a falun keresztül. Cimbalmos is szívesen játszottak, ma is van cimbalmos és mellette vonós zenekar. A szerényebb összejöveteleken ké-három fiatalember tangó-harmónikával ad zenét. Az egykori népdalok ma már csak a 60-70 éven felüliek emlékében vannak meg. Ők táncolták azokat a megszűnt kedves körtáncokat, melyeknek a nyugodt ütemére fáradtság nélkül órák hosszatt tudtak táncolni. A "zölderdő" és a "vizfolyásos zölderdő", "pati-kati-nő", "bostoni valcer" és pagyar csárdás kellemes emléket és egy meleg mosolyt hoz a kihülő szívű öregekre. Az egykor nagyon kedvelt táncok a mai fiataloságot már hidegen hagyják. Bár felújításuk kívánatos volna. Finomság: zlés hatja át ezeket a táncokat.

Helységünk lakói nagyon szerették a betyár-nótákat. Mély együttérzés és szánalom csendül ki a dalokból. Egy kettőt ismertetek hisz másutt is ismerik őket, de azért nem lesz hiábavaló ha megtudjuk hogy miket és hogyan dalolt a XIX. század. Szöglet Jancsit, a híres somogyi betyárt a somogynegyei Lenciben fogták el a zsandárok. Ő volt az utolsó somogyi bandavezér.

Nincs cserepes tanyám
Sem szüröm sem subám
Kőből a nyoszolyám
Nem hitted el babám nekem
Sötét erdő a pártfogóm, sűrű erdő
Sűrű erdőben bujdosom
Zápor mossa a takaróm fehérre,
Mégis ezer pengő-forint
Van kitűzve fejemre,
De az igaz betyár
Mégsem kerül mindjárt kézre.

Csipkebokor ereszd el a gatyámat
Mert megfognak a kanizsai zsandárok.
Énistenem, mit csináljak
Szaladjak-e vagy megálljak?
Ha szaladok agyonlőnek
Ha megálllok megköttöznek
Verd meg isten a mogyorófabokrokat
Mért teremnek oly egyenes botokat
Harminckettőt rávágnak a seggemre,
Nyolcszél gatyám csak úgy repül előtte

Két fa között kisütött a holdvilág
Olyan vagyok mint a pipitérvirág
Fele fehér fele sárga fele más
Mégöl engem a sok keserű sírás.

Cifra csárda négy oldala fakó
Odarugtat pejparipán Patkó
Csaplárosné úgy adja a jelszót
Látott-e már egy lovon hét patkót.
Még nem láttam, hisz az nem is lehet,
Mért egy ló csak négy patkót viselhet
Az ötödik magam vagyok nem de?
Másik kettő csizmámra van merve.

De sok bura bubánatra születtem.
Nem volt anyám mégis felnevelődtem
Én vagyok az árva vessző hajtása
Élem is a világomat sirással.

Szólóvessző kihajlott az utcára.
Rigómadár rászállott az ágára
Rigómadár azt fütyöli nótára
Boldogtalan kinek nincs szabadsága.

Duna Tíz^{sz} tinta volna
Minden legény írnya tudna
Mégse tudná azt fölírnya
Kit szeretek a faluban.

A betyárnak jól megy dolga világa,
Zöld erdőben nefelejcs a párnája,
Kakukk madár ébresztgeti álmából
Kelj fel betyár ne aludjál,
Éjfél után hármat ütött az óra.

Sziva Rozi de kemény a szoknyád
Talán bizony este vetted te csak rád.
Este bizony mert ölfát vágni jár babám
Igy csak este jöhet~~x~~ el csak énhozzám.

A két utolsó népdal a helyben született meg. Sziva Rozinak a férje valóban az erdőre járt fát vágni és a fa ütötte agyonkörülbelül 80 éve. Az öreg néni 86 éves korában halt meg 15 évvel ezelőtt. Ismert dalok még: "Nem messze van ide Kismargitta ...", "Nem forog a nem forog a dorozsmai szélmalom ...", "Cigány Panna a híres ..", és több ballada is. De ezek inkább úgy kerültek ide.

Gimesen a havas alján
Élt a falu legfehérebb virága.
Gimesen a hacas alján
Két szép legény szemet vetett reája.
Az egyik csak nézte nézte,
Míg a másik fejszét dobott szívébe
S szomorú a nóta vége
Leborul a falu népe eléje.

Zugnak bugnak a harangok
Temetni a falunak a népe
Csak egy kislány nincsen ottan
Kinek pedig ottan lenne a helye.
Távolmaradt bánatában
Fájó szívvel borul anyja karjába
Fájdalma mély mint a tenger
Ő tudja csak, hogy melyiket sajnálja.

Csikszeredán a fegyházban valaki a
Valaki a kisbabáját sajnálja,
Gimesen a falu népe
Imát mond a lélekharang szavára.
Hiába most a virág
Valamennyit erdő takarja
Ha megkondul a nagyharang
Gyászbaborul az egész havasalja.

A népnyelv.

A nép nyelve erősen "dunántulias". Teleszájjal beszélnek, erősen é-zéssel. Például: kigyó helyett kégyó, kimél helyett kémél, kinál helyett kénál. Az ly hangot egyáltalán nem ejtik, helyette a l hangot jó erősen megnyomják. Az ilyen olyan helyett illin, ollan, a kell helyett kő, a jön helyett gyün, a honnan helyett hunajd, a hol helyett hun, az ing helyett ümög, övé helyett üjeffe, a kiáltás helyett káccs szavakat használják. Ezek a legismertebbek és a legjellegzetesebbek, de egész szótárra való tájszavat lehetne összeszedni. Ha valami nem kell a helyett azt mondják "kell a kutyanak". Ha valami közel van ahelyett a "szájában van", Ha valaki eltűnik "ill a berek nád a kert" mondják. Ha valakinek kicsit "tapadós" a keze azt mondják "nyomtató lónak nem kötik be a száját". Az éhesre mondják "éhes mint a kutya." Az illetlenre mondják "ronda dísznő".

Különösen a női nevek örvedenek nagy változatosságnak. Például: Anna? Annus, Anni, Annuska, Nusi, Naca, Nani, Nanica, Naninka. Az Erzsébet: Bözsi, Bözsike, ritkán Erzsi, Erzsike, az öregeket Örszének becézik. Teréz : Teré, Terike, Reza, Trezka, Trézsi. Mária : Mari, Marika, Mariska, Mária. A Julianna : Julis, Juliska, Juli. Rozália: Rozi és Rozika. Ezek a leggyakrabban használatos nevek amelyeket a koruk szerint változnak. A férfiaknál József, Sándor, István, Gyula János, Lajos, László, Imre a leggyakoribbak. Különös becenevek nincsen. Esetleg a Jánost Csanának mondják. A régi Csicsa már kiment a használatból. A régi sámsoniak szerettek ilyen különös neveket adni mint. Hilár, Makár, Máté. Szerettek a hasonló neviék megkülönböztetésére ragadvány neveket adni. Például: Kurdi Por, Bilice, Meszes, Bognár, Alsó, Felső, Nagyabajszu, Olajos, Sánta és néha sertes szándéka nélkül kivesző neveket: Kakas és Gevi. Egymást "nénjének" "bátyjának" szólítják, elébe teszik annak keresztnevét is. Például Jóska bátyja, Reza nénje. A bátyám, nénem helyett használják ezeket.

A népviselet.

A népviselet egy emberöltő alatt nagy változáson ment át. A még élő 70-80 évesek fiatal korukban még saját maguk által házilag készült ruhákban jártak. A férfiak bő, bokáig érő fehér vászon-gatyát és vászon inget viseltek. 50-60 éves a gyerekek is bőgatyában jártak tarisznyájukkal az iskolába. 20 éves már csak egyes szegényebb gyermekek jártak szűkebb kék hosszú vászongatyában, a szegényebb gyermekeknek a multban egyáltalán nem volt csizmájuk. Télen is mezítláb jártak és a lábukra rongyot kötöttek, úgy mint némely helyen most a cigányok. Az utolsó bőgatyás sámsoniak 20-30 éves szálltak a sirba. Vászonból vagy bőrből készült tarisznya is hozzátartozott a viselethez. Kalap is elengedhetetlen ruhadarab volt. Kampósbot vagy furkósbot szintén a kezükben volt ha utra indul

tak. Bajuszviselés is általános volt. Szakált csak egyesek, főképp az öregeket viseltek. A férfiak legfőbb ékessége a kipödört bajusz volt. Néha egész naponkint a bajuszszorító alatt tartották, hogy a bajuszuk hegyesen álljon. A század fordulóján fekete posztóruha, rövid kabát /amit dolmányoknak neveztek/ és testhezállító csizmanadrág, melyet pantallónak neveztek, volt elterjedve. Ma már csizmás fiatalokat ünnepnap is alig látni, csak télen használnak csizmát a sárban és hóban a hasznosság és nem a divat szempontjából. A

A nők viselete a múlt században fehér vászonból készült, innen ered a nők "fehércseléd, vagy vászoncseléd" elnevezése is. A fehér bőszoknyát a pendelyt, nálunk "péntő"-nek nevezik. Az idősebb nők 50 évtől felfelé földig érő bőrkötécsoknyát és bluzt viselnek. A bluzukat népiesen réklinek nevezik, nincs be- kötve derékon a szoknyájukba, hanem szabadon van. Kötényük selyemből vagy klotból készült, a szoknyával egyenlő hosszúságú, alakja négyzetes, alul arasznyi fodorral. Az öregasszonyok inge csak derékig ér és 5-6 alsószoknyát viselnek. A fejkendő színes szövetből vagy selyemből készült, az álluk alatt két ellenkező sarkánál csomóba kötik össze. Annyira előhúzzák, hogy oldalt néha arcukat is eltakarja. Az asszonyok a hajukat/felcsavarva /befonva kontyba kötötték. A 40 éven aluliak már nem viselnek kontyot. A lányok legfőbb dísz-e a hosszú haj volt. Befonva hordták, és szalagot kötöttek bele. A múltban a lányok még télen is fedetlen fővel jártak, innen ered a hajadon név. Ma a serdülő lányok már rövidre nyírják hajukat és a városi fodrásznál ondoláltatják. Nálunk már ünnepnap a lányok a legújabb divat szerint öltözködnek. Bőszoknyás lányokat a közeli községekben csak Szőkedencsen lehet találni. Mennyasszony hosszú fehér selyem ruhában, uszályos fátyllal megy az esküvőre. Sokszor 6-8 de ennél több "koszorúslány" is kíséri. Valamennyien egyformán, rózsaszín selyem uszályos szoknyában. Régen nem volt külön esküvői ruha. Sötétszínű szövetruhában és és viszből készült "mirtusz"koszorúval a fejükön esküdtek a menyasszonyok. A férfiak is városi divat szerint öltözködnek. Nem egy ünneplős ruhájuk van mint a múltban, hanem az évszakoknak megfelelő színű és anyagu. A fiatalok a fiatal és a tarka színt kedvelik, az idősebb nők pedig a sötét színt. A gyász színe a fekete, de inkább csak a fejkendő színével gyászolnak és ünnepeken hordanak gyászruhát. A fiatalabb nők gyászruhájában lehetnek fehér pettyek.

Népszokások.

A keresztelő a múltban különösebb ünnepély nélkül történt. Hat-nyolc gyermeknek nem is tudtak volna olyan nagy lakodalmakat csapni, mint most egynek. A szülők már jól előre kiszemelték -lehetőleg a módosabbak közül- a kereszt- szülőket még a születés napján vagy másnap megkeresztelték a csecsemőt. A keresztanya feladata volt hogy a gyermekágyas anyát élelemmel ellássa. A Keresztanya háromszor, két-három naponkint, vitte a jó kosár élelmet, amelyet "paszitnak" neveztek. Ez állt huslevesből, piritott tyukból/vagy kacsból, mártásból, rétesből, zsirbasült peregéből vagy kuglófból. A keresztszülő a családdal belső kapcsolatban, komaságba került, és egymásnak különös tiszteletet adtak. Ha a lány férjhez ment, a keresztanyának értékes ajándékot kellett adni. Ma is szokásban áll a paszitküldés, de ez sokkal egyszerűbb és csak egy alkalommal történik. Itt többféle kevert süteményt és torta szerepel a küldeményben.

A házasság régen nem az érdekelt házasulandót akaratából, hanem a szülők szándéka szerint történt. Ha vidéki volt a vőlegényjelölt, akkor a menyasszonyjelölt szülei elmentek a legényes házhoz, ugynevezett háztűz- nézőbe. Ott mindent körülnéztek, mennyi ruha van a szekrényben, mennyi jószág az istállóban és mennyi a sertés a disznóólban. Az épületek rendesek e, a háztűz tiszta-e. Előfordult, hogy a házasulandók a leánykérés előtt még sohasem beszéltek egymással. Egészen ismeretlenül a násznagyokkal együtt beállították a lányosházhoz. A szerelem és a szimpátia, a megértés mellé- kes volt. Fő szempont volt a vagyoni helyzet. A nőt nem sokba vették. A vőlegény még a század elején is így szólította meg a menyasszonyt, illetve a menyasszonyjelöltet: "Szógám! Akarsz e a feleségem lenni?" A lány határozatlan feleletet szokott adni. A himelés, hámolás, sejtette a ké- rővel, hogy a válasz elutasító. Ha igenlő választ kapott, akkor megkez- dődtek a tárgyalások. A vőlegény kijelentette, hogy mennyi földet, vagy hozomány kíván a menyasszonnyal. Ha ezeket a feltételeket nem teljesítették akkor nem volt hajlandó feleségül venni. A közvetítést a násznagyok bo-

nyolították le. Órákon át, néha több napig is alkudoztak a hozományért. Valósággal alku tárgya volt a házasság. Sovány, slacsony, vagy gyöngé lánynak nem volt akkora értéke, amint mondták - mert "hitvány".- Az erő a derékség, a munkabírási, nagy előnye volt a lánynak. "Móringnak" nevezték azt a biztosítékot, azt az írásbeli szerződést, amelyben a menyasszonynak kárpótlást ígérték, ha a férje gyermek nélkül hal meg és a férj nevén még nem volna birtok. Ugyanis abban az időben, de a jelenben is az öregek halálukig nem iratják át a birtokot. Az a közmondásuk, "Nem vetközzle addig, amíg nem fekszel le." Előfordultak a házasság körül nagyon neveteges esetek is. A lány apja, hogy férjhez tudja adni a lányát, mindent ígért; de az esküvő napján mikor a szerződést alá kellett volna írni, elszökött hazulról és elbujt a gabonába és csak az esküvő után jött elő. Elképzelhető a vőlegény esete az ilyen becsapás után. A feleségnek igen alázatosnak kellett lenni. Napról-nap mellett szemére vetette a férj a feleségnek: "Urad vagyok és megmagazol"! A nőnek igen kötelessége volt, hogy a férjét megmagázza még akkor is, ha egyidősek voltak, vagy ha esetleg fiatalabb volt a férj, vagy ha eddig tegező viszonyban voltak is. "Hali kend"- nek szólította az asszony a férjét. Ez a szokás az öregeknél most is meg van. De még az ötven éveseknél is fordul elő. Régebben az ifju házások az istállóban aludtak csak akkor került az ifju asszony a lakásba, ha gyermeket várt. Rendszerint közös ágyban alusznak egész életükön át. Az újabb időben a fiatalok a másik végletbe mentek át. Gyakran, vagy egyáltalában nem kéri ki a szülei tanácsát, vagy azok akarata ellenére is, a szegényebb lányok közül választanak feleséget, akikhez érzelmi szálak fűzik. A gazdagabb fiatal emberek házasságai következtében az újabb időben ismételen fordultak elő nagyobb bojtányok. A szülők csak évek múltán engedték ki fiaikkal az unokák révén. Szülők csak nehezen tudnak lemondani az anyai előnyökről, bármilyen leki adottsággal is rendelkeznek a menyük. A községi ízlés igen szigorú erkölcsi fedhetetlenséget követel meg a lányoktól. Az a lány akinek a híren csorba esett, a faluban egyáltalán nem tud férjhez menni, vagy nagyon rossz "partit" csinál. Ma már nem különítik el a lányokat a közös szórakozásból, mint 30-40 évvel ezelőtt, akiket még a bálból is kivezettek ha rossz hírnevük volt. Annak ellenére, hogy a házasságokat a múltban többnyire nem a szerelem hozta létre, mégis a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a házasságok sikeresek voltak, mert elválás csak egy-két esetben fordult elő az utolsó félszázad alatt, de történetesen mind a szerelmi házasságok közül. A házastársi hűség szép erénye a falunak, mert a házassági hűséget sem szegik meg. Az özvegyek sem mennek másodszor férjhez. Itt említjük meg, hogy feltűnően sok a faluban az agglemény és a vénlány. Több testvér alkot egy-egy családot, akik előrezedve is közös háztartásban élnek.

A temetésnél is maradtak fenn régi népszokások. Haldoklóknak a kezébe szentelt gyertyát tesznek, hogy az világosítsa meg a tulvilágba vezető utat. A haldoklóhoz összefutnak a szomszédok és jóbarátok. A halál után az ablakot azonnal kinyitják, hogy a lélek szabadon szállhasson. Halál után a holttestet megmosják és a legszebb ünneplős ruhájába öltöztetik fel. Kezébe imakönyvet és rózsafüzért tesznek és az utcai szobában "hidegágyra" teszik. Este és éjjel Virrasztanak fölötte. Az asszonyok gyászba öltözötten imádkoznak és énekelnek. Ezek az ének a helyzetnek megfelelő bus hangulatot árasztanak. A leggyakrabban szerenlő énekük a következő: "Óh, keserves jajszó, mindnyájan meghalunk.....halál ellen nincsen, jaj nincsen oltalom, stb.." A búcsúztatáson nagyszámban szoktak megjelenni. De a temetőbe márcsak a család és a rokonok mennek. Régen Szent Mihály lován vitték ki a halottat, ma már gyászokocsin. Ha fiatal hal meg, akkor az ifjút, vagy leányt a leányok, vagy a lányok felváltva viszik ki a vállukon a temetőbe. A temetést tor követi. Ezek néha egész vidám handulatan folynak le, különösen ha az elhunytak öregek voltak. A nevetést és a tréfalkozást nem tekintették kegyeletisértésnek. Néha azonban előfordult, hogy a háziasszónak figyelmeztetni kellett a vendégeit a csendességre.

Régebben hitték a szellemek hazatérésében. Hitték, hogy a szellemek hazajárnak és különböző búcsújáró helyekre kell őket elvinni és ott megszabadulnak a purgatóriumból. Kb. 80 éve, hogy a böki hegyen dolgoztak a Pálfiak ősei és a menyük Szilva Rozália. Azt állították, hogy őket éret-

len gyümölcseivel és hantokkal valami láthatatlan dobálta. Megszólították, "Minden jótéltélek az urat dicséri" - felelt rá a szellem - "Dicsérem én is ha tudnám" - és álmélkodva felismerték benn a gazda elhalt édesanyját. A szellem tudtul adta, hogy azért bünhődik, mert a Horvátkutra férjhez adott lányának kósót és kenderfonalat adott és akkor megátkozta magát, letagadva az ajándékozást. Ezért most el kell vinni Simegre és Segesdre. El is vitte a fiatal Sziva Rozália és Simegre is el akarta vinni. De a sógora meg akarta tiltani, hogy ilyen nagy munkaidőben ne lopja az időt. Erre a szellem féltéglával úgy melbe vágta, hogy majdnem belehalt. Erre aztán engedték, hogy Simegre vigye és ott a misén urfelmutatáskor elszállt a cipelőjéről. Megköszönte jóságát és tudtul adta, hogy megszabadult. Ilyenekben és ehhez hasonlóknak szentül meggyőződve a régiek hittek, de a fiataltság csak mesének tartja. A rontásban azonban még ma is hisznek az öregek. Szerintük az állatokat szemmel is lehet rontani. Önmagukban háromszor mondják, ha valaki az állataikat nézi, hogy a tekintete ne ártson, - "seggébe szemed" - a néző ha hallja is nem haragszik meg érte, sőt köpköd is az állat felé, ezzel azt akarta jelezni, hogy lenézi az előbb felértékelt állatot, nehogy a szeme megigézzé. Van öreg asszony, aki vizet önt a látogató után, nehogy elvigye a szerencsésjét. Hisznek a betegségek elküldésében is. Pénzt, vagy egyes tárgyakat a fekélyhez érintenek, bekötik zsebkeendőbe és kiteszik valami feltűnő helyre, hogy valaki vegye fel. Megtörtént, hogy a fertőzött ruha a megtalálónak ártott és a betegség tényleg rá szállt, mert megfertőzte. De ezáltal a küldő még nem gyógyult meg. Hittek a garabanciasban is. Egy helyen a mese szerint, megjelent a garabancias és tejet kért, de a háziasszony nem akart neki adni. Erre megmutatta, a dupla fogsorát és hátán a sörényt és mondta, hogy a jövődőbe lát. Szavainak a biznyságúul megmondta, hogyhány fazék tej van a kamarában lefőlözve, vagy elszürve. Erre az öreg Pálfi néni nagyon megrémült és garabancias kívánságát teljesítette. Hálából a garabancias megmondta, hogy a pajta végében egy nagy fazék arany van elásva, de hiába ásták, a fazék mindig mélyebben ment. Ilyen és hasonló történeteknek a fiataltság és a 40 éven aluliak már nem adnak hitelt, csak mosolyognak a ~~xxx~~ mese leleményességén.

Népszokásokhoz tartozik a lucázás és a pünkösd-járás is. Mindkettőnek a célja a jókívánságok tolmácsolása és az adomány gyűjtése. A pünkösd-járás már egészen kiment a szokásból, a még élő 50-60 évesek még járták gyermekkorukban, de a mai fiataltság már nem. A pünkösdjárásban hét kislány szerepelt. Három párból állott 9-10 évesekből és egy kis 3-4 éves királynőnek nevezett kislányból. Az első pár szerepe a köszöntés, a középsőé a királynő vezetése, a harmadik pár pedig kosárral a kezükben adományt szedtek. A házaknál énekeltek.

A Pünkösdnek jelen napja
Szentlélek Isten hirdette,
Erősítse szivünket úgy mint az apostolokét.
Szent lélek áldása szálljon erre a házra,
Mint régen is szállt, szálljon most is reá.
Meghoztad minékünk
Piros pünkösdi napját,
Mi is meghozzuk királyné asszonyát.
Noha kicsi vagyok,
Nagyot nem szólhatok,
Mégis az Istennek szolgálni akarok.
Bár kaláccsal, bár tikmonnyal,
Bár katona forintokkal.

Erre a középső kislányt a magasba emelték háromszor és erre kívánták, hogy ekkora kenderük, ekkora kukoricájuk és ekkora gabonájuk legyen. Ez a népszokás ma már teljesen kiveszett.

December 13-án Lucakor a fiuk "kotyolni" járnak. Itt pedig az állatokra kívánnak áldást. Csirke annyi legyen, mint ~~égen~~ a fűszál. Tojás annyi legyen, mint égen a csillag. A disznónak olyan legyen a szalonája, mint a mestergerendája. Egyéb csunya izléstelen hasonlatokkal is fejezték ki egyéb kívánságokat. Egy fadarabon ülve, mondták el mondókájukat. A gazdaasszony pedig aszaltszilvát, pénzt, tojást adott nekik.

Az aprószenteki korbácsolás december 29-án még szokásban van. Néha durvaságba mennek át. A legények a lányokkal szemben egyáltalán nem gyengédek. Ütik-verik őket, ha valahol egy lány előkerül. Mestegnyőn 50 évvel ezelőtt korbácsoláskor agyonverték egymást. Sámsonba nem fajultak el ennyire.

A hushagyó-keddi maszkázás igen kedvelt szórakozásuk. Délután a kisebb gyerekek öltöznek maskarába, este pedig a felnőtt fiatalok. A lányos helyeket szeretik felkeresni és ott is az álarc alatt mókáznak, táncolnak, isznak, esznek s anélkül, hogy felfednék maszkukat, távoznak.

.....

A falu kulturéletében a felszabadulás gyökeres változást hozott. A falu fiataljai a most megnyitott kulturházban gyűlnek össze kedves szórakozásra. Ott találjuk a haladni vágyó dolgozó gazdákat is. A régi babona megszűnik, a közös történelem elmondása helyett folvóiratok nézegetésével, rádió hallgatással, sakkozással és egyéb hasznos szórakozásokkal töltik el szabad-idejüket.

Somogy-sámszon község területa

M: 1:20,000

Somogysámson község határa.

Méretarány: 1:20000

Megjegyzés: A zöld körök a monográfiában leírt ősi községek körülbelüli helyét jelzik.